

1 JOHDANTO

Esittelemme tässä käsikirjassa vahvuuksien arviointiin tarkoitettun suomennetun *Käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien arviointivälineen* (KTVA) taustaa sekä ohjeistuksen sen käyttöön, pisteytykseen ja tulkintaan. KTVA on alun perin kehitetty Yhdysvalloissa, missä se tunnetaan nimellä *Behavioral and Emotional Rating Scale-2* (BERS-2; Epstein, 2004). Olemme tutkineet välineen toimivuutta, luotettavuutta ja pätevyyttä eri ikäryhmissä ja kehittäneet siitä suomalaiseseen kasvatukseen ja koulujärjestelmään soveltuvan arviointivälineen.

VAHVUUKSIEN ARVIOINNIN TAUSTA

Vahvuuksien arvioinnin näkökulma tai siihen liittyvä vahvuuksille rakentuva kasvatuksellinen suuntaus on suhteellisen uusi lähestymistapa lasten ja nuorten käyttäytymisen ja tunne-elämän arviointiin sekä heidän kehityksensä ja oppimisensa tukemiseen (Sointu, 2014). Tämän suuntauksen voi katsoa alkaneen Yhdysvalloista noin 20 vuotta sitten. Tällöin ongelmalähtöisyyttä käyttäytymisen ja tunne-elämän tarkastelussa ja arvioinnissa ryhdyttiin kyseenalaistamaan monissa kasvatukseen ja sosiaalialan kehittämisalioitteissa ja siihen yhtyivät niin yhteiskunnalliset toimijat, tutkijat kuin lasten ja nuorten vanhemmatkin. Esiin nousi tarve kehittää vaihtoehtoisia tai täydentäviä arviointitapoja, joiden kohteena olisivatkin lasten ja nuorten vahvuudet sekä heidän lähiympäristönsä positiiviset piirteet ja hyvin toimivat asiat. Puutteisiin ja vaikeuksiin kohdistuvan arvioinnin koettiin olevan pulmallinen erityisesti niiden lasten ja nuorten kohdalla, joilla oli käyttäytymisen ja tunne-elämän ongelmia tai riski saada niitä. Ongelmien ja puutteiden arvioinnissa korostuvat jo havaitut vaikeudet ja samalla vahvuudet ja kehityspotentialit saattavat jäädä huomiotta.

Suomessa vahvuuksien arviointiin liittyvä tutkimussuuntaus on voimistunut 2000-luvulla. Erityisesti käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksiin kohdistuvaa käsitteellistä määrittelyä ja tutkimusta on toteutettu sinä aikana varsin aktiivisesti (Lappalainen ym., 2008a; Lappalainen ym., 2008b; Lappalainen ym., 2009; Oliver ym., 2014; Pursiainen, 2018; Sointu, 2014; Sointu ym., 2017a). Tutkimus on painottunut käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien arviointiasteikon (KTVA) luotettavuuden, pätevyyden ja toimivuuden tutkimukseen suomalaisilla oppilailta. KTVA on monitahoarviointiväline lasten ja nuorten käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien arviointiin. Monitahoarviointi tarkoittaa, että lapsen tai nuoren itsearviointin ohella hänen vahvuuksiaan arvioivat huoltajat/vanhemmat,

opettajat tai muut hänen kanssaan työskentelevät ammattilaiset. Näin saavutetaan kokonaisvaltainen kuva lapsen käyttäytymisestä ja tunteiden vahvuuksista hänen toimiessaan eri ympäristöissä. Vaikka KTVA on suunnattu kasvatustieteen ammattilaisten käyttöön, niin huoltajilla sekä lapsilla tai nuorilla on oma tärkeä roolinsa arviointivälineen käyttäjinä.

On yleisesti tunnettua, että toisessa kulttuurissa kehitetyt väittämät voivat aiheuttaa odottamattomia mittausteknisiä ongelmia, kun mittaria käytetään uudessa maassa. Tämä voi vaikuttaa koko mittarin luotettavuuteen ja pätevytyteen (ks. esim. AERA, APA, & NCME, 2014; Geisinger, 1994; Sointu ym., 2014; Sointu, 2014). Nämä lähtökohdat on huomioitu tarkasti suomenkielisen KTVA-version kehittämiseen liittyvässä tutkimuksessa. Tutkijoina voimme luottavaisin mielin todeta, että suomalainen KTVA täyttää kulttuuriin ja kieleen liittyvät pätevyys- ja luotettavuusvaatimukset hyvin. Asia ilmenee käsikirjan lopussa esittelemästämme KTVA:sta tehdystä kansainvälisestä ja suomalaisesta tutkimuksesta.

MITÄ KÄYTTÄYTYMISEN JA TUNTEIDEN VAHVUUDET OVAT?

Käyttäytymisen ja tunteiden vahvuudet ovat lapsen tai nuoren sellaisia taitoja, kykyjä ja piirteitä, jotka

1. luovat tunteen omasta osaamisesta
2. edistävät tyydyttäviä suhteita perheenjäseniin, vertaisiin ja muihin aikuisiin
3. vahvistavat kykyä sietää vastoinkäymisiä ja stressiä
4. edistävät persoonallista, sosiaalista ja akateemista kehitystä (Epstein, 2004).

Vahvuuksien arviointi luo perustan lapsen tai nuoren sosioemotionaalisen kasvun tukemiselle. Käyttäytymisen, tunne-elämän ja vuorovaikutuksen taidot ovat kehityksellisiä ja opittavia. Oppiakseen kyseisiä taitoja lapsen tai nuoren tulee muodostaa ymmärrys omista kehittymistarpeistaan. Keskiössä on lapsen tai nuoren oma näkemys: Mitä minä osaan hyvin? Missä minä olen hyvä? Mitkä ovat minun vahvuuksiani? Mitä seikkoja minun olisi hyvä kehittää itsessäni? KTVA tuottaa positiivista ja käytännöllistä pedagogista arviointitietoa, jonka avulla lapselle tai nuorelle pystytään määrittelemään yksilöllisiä kehittymistavoitteita ja rakentamaan pedagogisia tukitoimia ja ratkaisuja. Sen avulla voidaan asettaa myös yhteisiä kasvutavoitteita koko luokalle, opetusryhmälle tai koulun kaikille oppilaille. (Kuorelahti & Lappalainen, 2017.)

MIKSI VAHVUUKSIEN ARVIOINTI ON HYÖDYLLISTÄ?

KTVA on vaihtoehtoinen lähestymistapa lasten tai nuorten käyttäytymisen ja tunteiden ongelmalähtöiselle arvioinnille. KTVA:n käyttöä voidaan perustella ensinnäkin sillä, että myönteisen kasvun kannalta on ehdottoman tärkeää tunnistaa lapsen ja nuoren vahvuuksia käyttäytymisessä ja tunne-elämässä yhdessä huoltajien ja opettajien kanssa sen sijaan, että arvioidaan vain ongelmia ja puutteita. Käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien tunnistamisella voidaan tuottaa kouluissa hyvinvointia (Lambert ym., 2018; Lappalainen ym., 2008b). Lisäksi vahvuusarviointia voidaan käyttää monin eri tavoin tukemaan lapsen tai nuoren koulunkäyntiä ja kehitystä. Näitä käyttötarkoituksia esitellään tarkemmin myöhemmin.

Vahvuuksien arviointiin kohdistuvan KTVA:n käyttöä puoltaa se, ettei kouluissamme ole ollut toistaiseksi saatavilla tieteellisesti tutkittuja, suomalaiseseen koulujärjestelmään soveltuvia pedagogisia ja monitahoisia arviointivälineitä käyttäytymisen ja tunne-elämän monipuoliseen arviointiin. Tutkitut arviointivälineet ovat tarpeen, sillä nykyinen kolmiportaisen tuen malli edellyttää näyttöön perustuvaa systemaattista, yksilön tarpeisiin vastaavaa arviointia ja tukemista.

KTVA:n käyttöä on oleellista tarkastella myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden näkökulmasta. Niiden mukaan perusopetuksen yhdeksi tehtäväksi on asetettu oppilaiden ohjaaminen omien vahvuuksiensa tunnistamiseen eli ”löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin” (OPH, 2014, 18). Opetussuunnitelman mukaan omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen on tärkeää, ja se yhdistyy opetussuunnitelmassa laaja-alaiseen osaamiseen, yhteisössä toimimiseen ja itsearviointiin. Niiden varaan voidaan rakentaa koulunkäynnin tuki eri oppiaineissa ja eri vuosiluokilla. Tuen järjestämisen lähtökohdiksi nostetaan opetussuunnitelmassa opetusryhmän ja yksittäisen oppilaan vahvuudet sekä oppimis- ja kehittymistarpeet (OPH, 2014). Edellä kuvailtuja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita voi olla kuitenkin haasteellista toteuttaa kouluissa ilman selkeää vahvuuksien ja kehitystarpeiden määrittelyä ja etenkin ilman toimivaksi todettuja arviointivälineitä. Tämän ohella ja opetussuunnitelman perusteiden hengessä on hyvä myös muistaa, että oppimiseen, käyttäytymiseen ja tunne-elämään liittyviä taitoja tulisi tarkastella ja tukea toisiinsa vastavuoroisesti vaikuttavina tekijöinä (Liew, 2012; Sointu, 2017).

YHTEENVETO LUVUSTA

- Käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien arvioinnin eli KTVA:n tarkoitus on tuoda esiin lapsen tai nuoren osaamista, vahvuuksia ja kehityspotentiaalia pelkän ongelmalähtöisyyden sijaan.
  - Arvioinnilla seurataan, ohjataan ja kannustetaan oppimista.
  - Vahvuuksien arviointi luo perustan lapsen tai nuoren sosioemotionaalisen kasvun tukemiselle.
  - Oppimista sekä käyttäytymistä ja tunne-elämää tulisi tarkastella toisiinsa vastavuoroisesti vaikuttavina tekijöinä.
  - KTVA on monitahoarviointimenetelmä, jossa tärkeää arviointitietoa oppilaan vahvuuksista nostavat esiin koulun tai kasvatuksen ammattilaiset (esim. opettaja), huoltaja sekä lapset tai nuoret itse.
  - Tutkituille arviointivälineille on kysyntää suomalaisen näyttöön perustuvan tukijärjestelmän myötä.
  - KTVA:n taustalla on niin kansallista kuin kansainvälistä tutkimusta.
-